Ч. 242 (10.919). Львів, неділя 31. жовтня 1926. Pocztowa opłata, zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Після вбивства.

Безвинні арешти. — Литовський голос. — Фантазії і комбінації.

Львів, 30. жовтня 1926.

Півтора тижня минуло від трагічної події на вул. Королівській. Півтора тижня — великий шмат часу, потрібний на те, щоби припинити розмах політичної поліції і звузити занадто безцеремонні пошукування за атентатчиками… навмання.

Львівська політична поліція, в періоді своєї мітлєнерівської, а не кайданівської зальоновости, вступила на шлях незвичайної помисловости. Кожної ночі (від вівтірка минулого тижня почінаючи) арештує вона пересічно 20 молодих Українців у Львові і стільки в краю та заповнює ними арешти. Кожної ночі находить поліція без ніякого уповажнення зверхньої власти, не виказуючись ніяким дорученням суду чи прокуратури, українські доми, і кожної ночі забірає до своїх „поліційних апартаментів" десятки людей. Тільки в добі „моральної санації" змінено деякі технічні назви. І так безправна ревізія по конституції незайманого дому називається тепер не ревізією, тільки л ю с т р а ц і є ю (часом — перлюстрацією), а безправний арешт — „z a t r z y m a n i e m". Провіривши візві арештованих, їх випускається на волю, що найдосадніше свідчить про безпідставність арешту. Такий поліційний спорт тріває вже, як згадано — півтора тижня. Кожна забаганка політичної поліції негайно перемінюється в діло. Пора скінчити з тією „перлюстрацією" української молоді та повернути до законних меж. Одночасно ті, до яких являється поліція, не повинні піддаватися теророві. Поліція не має права входити до помешкання без письменного доручення суду чи прокуратури.

З приводу атентату, на пок. кур. Собінського пише „Vilniaus Aidas" в статейці „Відгомін львівських стрілів":

„Не можемо рішучо твердити, що львівські стріли не є провокаційною роботою. Допускаючи, що Собінський впав жертвою українських революціонерів, мусимо зазначити, що є це ж е р т в а у р я д о в о ї с и с т е м и, приноровлюваної у відношенні до освіти національних меншостей. Ми, Литовці, є покривджені не менше, одначе терпимо тихо; одначе не дивував би нас акт пімсти, довершений подратованими Українцями, яких обурила систематична польонізаційна акція".

Рішучо найбільш „поінформованим" з усієї львівської преси є недавно заснований Хієно-Пястом для служби „державі і народові", а радше для допомоги підюджуючим польським органам „Виявд Цодзєнни". Цей „Виявд" вивідався вчора, що нитки атентату на Собінського ведуть до тернопільського воєвідства, опісля за Збруч, а звідсіль до Києва і Харкова, які то міста мають бути осідком „західно-українського легіону" на радянській службі. Дефензива поробила вже в цьому напрямку поважні кроки.

На чолі „західно-українського легіону" стоїть отаман Коссак. Легіон зорганізовано з останків галицької армії. Є він осередком армії, що колись має рушити проти Польщі. Акція легіону не обмежується до військової діяльности. Легіон піддержує звязки з терористичними боївками у Сх. Галичині з метою відірвати цей край від Польщі і прилучити його до Рад. України. В плані от. Коссака є в дні 1. листопада викликати заворушення у Сх. Галичині.

Тільки „Виявд Цодзєнни". Цікаво, що ще видумає політична поліція разом із своїми „Виявдами".

Ревізії й арештування.

Дня 26. ц. м. зробила львівська поліція ревізію в мешканні студентів техніки М а р и н я к а Миколи й В а с и л и ш и н а Дмитра і тоді їх арештовано. Найближчого дня, після ревізії в Академічному Домі, арештовано студ. техніки Я в о р с ь к о г о Степана. Того ж дня (27. ц. м.) поліція арештувала також студ. ветер. З а б а в к у Івана і студ. техніки Т а т а р с ь к о г о Івана, а в мешканні студ. фільософії Я в о р с ь к о г о Теодора поліция переведа ревізію. Всі арештовані сидять в поліційних арештах при вул. Яховича. Слід згадати, що для Мариняка Миколи поліція не приймає вже третій день харчів, але не хоче сказати рідні, що з ним дієтся, чи сидить він у поліційних арештах, чи його вивезено.

*

У справі арештованих студентів: Миколи Мариняка, Степана Яворського, Дмитра Василишина, Івана Забавки і д-ра Костя Третяка інтервеніював учора в комісаря Мітленера адвокат д-р Олександер Марітчак, якого повідомлено про звільнення Василишина з арешту при вул. Яховича і приобіцяно полагодити справу решти арештованих в найкоротшому часі. На основі уділених д-ру Марітчакові інформацій можна надіятися, що деякі з поданих вище арештованих будуть звільнені цілковито з арешту вже в найближчих днях.

Кук благає помочі більшовиків.

Варшава, 29. жовтня 1926.

З Москви повідомляють: Провідник англійських страйкуючих робітників Кук у листі до III. інтернаціоналу називає положення англійських робітників розпучливим. Обвинувачує загал англійських професійних союзів, що бажають зліквідувати страйк виключно коштом жертв шахтярів. Лист кінчиться закликом до СРСР: „Долю свобідного пролєтаріяту має в своїй руці Союз совітських републик. Англійський уряд є таким самим ворогом англійських шахтярів, як і ворогом СРСР. Тому СРСР. мусить помогти англійським робітникам у власній справі повалити англійський уряд.

На конференції, скликаній з приводу листу Кука, Бухарін завзивав почати боротьбу з Англією. Події в Китаю і англійський страйк доказують, що Кук справедливо оцінює положення. Англія є смертельним ворогом пролєтаріяту, що бореться за визволення. Як зачувати в політичних колах Москви, уряд СРСР. приступить до оживленої агітаційної акції в усіх тих краях, де більшовики мають якінебудь впливи, проти Англії.

Стріча Бріяна з амб. Гешом.

Берлін, 29. жовтня 1926.

Преса містить півурядове повідомлення про стрічу Бріяна з німецьким амбасадором у Парижі фон Гешом. Наради торкалися справи французько-німецького порозуміння на основі принціпів Туарі. Ухвалили продовжати наради найближчого тижня. У звязи з конференцією Бріяна з амб. фон Гешом французькі часописи радять поступати обережно, щоби не попсувати фран.-нім. зближення та щоб усунути всяку можливість непорозуміння. Бріян схильний прийняти всякі нові німецькі предложення.

Німеччина домагається кольоній.

Берлін, 29. жовтня 1926.

Німецькі урядові кола задумують поробити заходи для порушення справи кольоніяльного мандату для Німеччини. Німецький уряд хоче відновити відомий проєкт мекленбурського князя, щоб Німеччина одержала голяндську часть Нової Гвінеї.

Біржа.

Гроші.

Курс долара зол. 8·97—9·00 при стійній тенденції.

Збіжжа.

Хлібове збіжжа дорожіє з причини недостачі довозу. Пшениця красна дв р. 47·50—48·50, пшениця красна селянська 45·00—46·00, жито галицьке 30·00—31·00, ячмінь галицький броварний 34·00—36·00.

Дяківські збори.

В пятницю, 29. жовтня ц. р., відбулися надзвичайні загальні збори Дяківського Товариства або иншими словами зізд дяків з цілого краю. На порядку нарад цих позачергових зборів була лишень одна точка: поправа дяківської долі. І вже сам той факт є незвичайно вимовним і промечистим доказом на те, що на нашій церковній ділянці не все в порядку. Розкладають нашу церкву впливи релігійних сект, бють у неї, чи радше в її видимих сторожів і репрезентантів деякі зовнішні „приятелі", бють у те саме болюче місце і наші ліві партії, а від якогось часу підгризає її внутрішню силу і власний внутрішній боляк, що зветься дяківським питанням.

Ми мали нагоду кілька разів писати про цей боляк з нагоди щорічних дяківських зборів у Львові. Ми звертали увагу на цю справу, апелювали до громадських почувань нашого духовенства в тому напрямі, щоб воно заспокоїло слушні вимоги дяків зараз, „brevi manu", у власному крузі ділання, не чекаючи аж на державний примус, і до того примус, що вийде від Польщі. Всі наші апелі були, на жаль, безуспішні. А якщо вони й мали якийнебудь реальний наслідок, то лишень у дуже й дуже рідких випадках.

Вертаючи до вчорашніх зборів, мусимо ствердити, що вони були незвичайно сумні. Зміст усіх без вийнятку виголошених там промов і рефератів зложився на один великий акт обвинувачення. — Проти кого? — спитаєте! Був це прикрий і вельми сумний акт обвинувачення проти нашого духовенства і проти церковної єрархії.

Ми самі чули вже кілька разів обіцянки, виголошувані на зборах дяків устами авторитетних представників консисторії про те, що духовна влада вплине на парохів у тому напрямі, щоб вони заспокоїли слушні вимоги дяків. Нам відомо, що ця влада на духовенство в тому напрямі впливала, та — на жаль — з цього нема ніяких (з малими виїмками) наслідків для дяків. Дійшло до того, що дяківство нині розчароване, воно стратило надію на реальну допомогу від своєї єрархії і кинулося на дуже хиткий і непевний шлях пошукування допомоги у польських чинників і в польської влади. Ось учорашній зізд вислав до воєводи депутацію, яку провадив пос. Хруцький, з домаганням, щоб польська влада прийшла дякам з поміччю в їх домаганнях. Невже це відрадне явище?

А ось з реферату п. Багрія ми довідалися, що тернопільське воєвідство само заінтересувалося незабезпеченістю дяків, зібрало відповідні інформації про їх положення та звернулося до міністерства віроісповідань з ініціятивою, щоб мін-во вплинуло й ужило відповідних заходів для унормування дяківського вивінування.

Очевидно, що ні депутація до воєводи нічого потішаючого дякам не принесла, ні ініціятива тернопільського воєвідства поправи дяківської долі не спричинила. Не диво, що розгорячення в дяківських рядах росте, не диво й те, що аж двох промовців на зборах підтримувало такий дивний і непрактикований в церковному житті засіб боротьби, як страйк дяків.

Одначе, поминувши все те, слід ствердити, що дяківський стан потрібний нині не тільки для греко-католицької церкви, але й для українського народу, а тому на дяків і їхні інтереси повинні звернути увагу ширші кола нашого громадянства, а навіть ті наші національні установи й партії, яким лежить на душі м. ин. і добро нашої церкви.

На вчорашніх зборах поставили дяки конкретні домагання такого змісту: негайне заосмотрення землею, забезпечення дяків і їх родин на випадок недуги, немочі та старости і вивінування їх в майбутньому належною освітою.

Прегарний реферат про станову організацію дяків виголосив п. Яків Голуб, дяк з Ковнюхова. Промовляв також пос. Хруцький. Провідником зборів був голова Дяківського Т-ва о. радн. Р. Дуткевич, секретарював дяк Матишовський Микола. Жалко, що тим разом не було на зборах представника консисторії.

В. М.

Вимоги життя.

Львів, 30. жовтня 1926.

Згадуючи про інавгурацію на двох польських університетах, зупинились ми були на промовах двох ректорів. Червоною ниткою тих промов (поминаючи ігнорантські теревені ректора львівського університету на національні теми) є одчайна боротьба проти заливу молодою високих шкіл. Маса молоді добивається до воріт університетів і політехнік, маса могутня кількістю, але слаба якістю. В часах, коли життя вимагає продукції, молоде покоління здебільшого преться у високі школи в надії, що після їх покінчення зможе вдертися на бюрократичну драбину і там найти забезпечення свого нужденного животіння.

„Занадто богато вас тут!" — таким негостинним окликом вітають ректори напливаючу молодь. Чого ви тут шукаєте, пощо марнуєте літа і сили, витрачуєте гроші або літами перебиваєтеся у злиднях, коли ваше теоретичне знання не дасть вам забезпечення, коли ви не найдете пристановища, а тільки змарнуєтеся, виснажені і розчаровані. Такі перестороги лунають у державних націй поруч приноровлюваного „numerus clausus" до молоді поневолених народів. Діється це не тільки в Польщі. Такі явища помічаємо і в инших державах; є вони специфічною признакою нашої доби. От недавно принесла преса звістки про студентські розрухи в Парижі. Студенти, що перепали при незвичайно гострих бакальореатських (вступних) іспитах до високих шкіл, обурені кинулися демолювати уладження в супроводі погроз на адресу професорів. Так діється у Франції, яка розпоряджає величезними кольоніями і взагалі має змогу дати пристановище абсольвентам своїх високих шкіл. Доцільніше уладжується мала Австрія, якої університети стоять отвором для чужинців, але свою молодь спрямовується до фахових шкіл.

Сучасна доба визначається надміром інтелігентського пролєтаріяту, невдоволеного, незабезпеченого, непідготованого до праці, нездатного помогти собі в житті. Та державні нації всетаки мають хоч обмежену змогу пристроїти той пролєтаріят. Далеко гірше мається під тим оглядом справа у нас. Коли перед війною, в упорядкованих відносинах на всіх австрійських університетах українська студентська молодь досягала числа 1.200 голов, то сьогодні на самих польських високих школах маємо понад 2.000 студентів, а 3.000 на закордонних університетах і політехніках (в Чехословаччині, Австрії, Німеччині і Данцігу). Кількість студентства із західно-українських земель висловлюється на наші відносини величезною цифрою 5.000 осіб. Щастя, що в тому числі велику частину становить молодь ж и т т є в и х, п р а к т и ч н и х наук, а лихо в тому, що ті практичні науки мало приноровлені до наших специфічних відносин, до вимог нашого життя. Та як-небудь маються справи, між чужою теорією практицизму і нашою дійсністю можна найти поміст, можна приноровити добуте знання.

Одначе вже сьогодні та цифра 5.000 української студентської мо-

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

вої ілюстрації на те, в яких умовах приходиться нам жити і працювати — на нашій власній землі?

— **В справі Т-ва охорони воєнних могил.** На запити „Діла“ в справі заснування Українського Товариства охорони воєнних могил маю честь повідомити, що вибраний в червні для вироблення статутів комітет вложену на нього роботу (не таку дуже легку) зможе покінчити в листопаді або аж в грудні. Надрадник Стеблецький.

— **Мексиканські відносини.** У Варшаві арештували комісаря поліції Данила Захрака, на доручення самого міністра внутрішних справ. Підставою арешту: стверджені ревеляції, що цей комісар мав тиху спілку зі злодіями, ділився з ними добичею, а навіть сам допомагав їм у фальшуванні гр.шей. Чи диво, що при таких комісарах стільки злодійств і бандитських нападів мов у воду кануло?

— **Темна хроніка.** Звичайним посередником помешкань став здемобілізований офіцир судового корпусу Мечислав Тисовський: він стежив за оголошеннями тих, що шукають хати, вичитуючи пильно часописи і карточки на мурах, і повідомляв їх листом, що має вільні три кімнати, які буцім-то мав його спільник із „віденської каварні“. Коли раз зажадав відступного в долярах, обурений аматор на хату подав його прізвище до газет, які попали до міністерства у Варшаву. Наслідком: процес за мешканеву лихву, — кара: 25 зол. — Рівенський громадянин Нусенберг пустив у Львові дві фальшиві англійські 100-фунтівки, а одержавши добрі гроші щез. — Львівські нічні бандити користуються фільмовими засобами праці: вбирають маски, коли сходять уночі до каналів. Поліція перевірила це, але не в силі була нікого зловити.

— **Матері і діти.** Вчора ставала перед судом присяжних 25-літня служанка Палагна Олєсич, обвинувачена в тім, що минулого року задушила новонароджену дитину і скрила її в пивниці. Присяжні судді погодились з адвокатом, що вона зробила це в невідповідальним стані і звільнили її від кари. Це звільнення є дуже характеристичне. Брукова преса висловлює побоювання, щоби воно не стало лихим прикладом для инших матерей. Одначе присяжні судді, складені з громадян, що силкуються увійти в психольоґічні мотиви вчинків обвинувачених, мусіли нераз ставити собі питання, на яке повинні би відповісти дотичні представники влади: — що робить держава для опіки над дітьми безробітних і бідних матерей? чи істнують захисти для виховання немовлят, яких матері не в силі з ріжних причин держати при собі?

— **Плата вчителів.** Санаційний закон з грудня минулого року порішив матеріяльне становище вчителів середніх шкіл, зменшуючи їм плату на 25—40 проц. Бувають випадки, що ґімназійний учитель мусить жити з родиною за 250 зол. місячно. Чи варта кінчати університет?

— **Часописи і мода.** Нова жіноча мода, що обмежується такою малою скількістю матерії, має величезний вплив на долю часописів. Відомо, що папір роблять з старого лахміття. Деж його взяти, коли з жіночого вбрання нічого не лишається? Американська преса, що потрібує міліонів тон паперу, у клопоті. Лахмітчики жалуються на свою професію — не мають що збирати. Фабрики паперу мусять замовляти старе шмаття з Европи. Невжеж мода докотиться до того, що не буде на чім писати, коли чепурухи почнуть наслідувати праматір Еву?

— **За світове мистецтво в шахах.** Всі шахісти ждуть з нетерпячкою на закінчення приготувань до нових міжнародніх змагань за мистецтво в шаховій грі. Мають стати проти себе три кандидати за титул „світового шахового мистця“: Капабланка, Альохін і Німцовіч. Капабланка годиться на гру, коли кожний з його противників поставить 10,000 дол. ставки. Від 1921 р., коли він вийшов мистцем у грі проти Ляскера у Гавані, ніхто з шахістів не мав такої суми на риск. Аж тепер скандинавські прихильники Німцовіча обіцюють вокласти за нього таку суму, а за Альохіна — щадені Американці. Гра мала би йти весною 1927 у Буенос-Айрес. Капабланка — уроженець Куби, має 38 літ, сильно піденнього типу, з усіма рисами західного Европейця. До Европи приїзжає грати рідко, бо домагається великих коштів на подорож: їздить скрізь з цілою родиною. По війні був тільки на турнірах у Льондоні та Москві. Грає з незвичайною, математичною яснотою, без комплікацій та рискування; багато сильніщий у циклю партій проти одного противника, ніж у турнірі проти ріжних шахістів, у чому майстром є Ляскер. Альохін ще молодший, стрункий, прегарний молодець, — у противлежности до зимного Капабланки (з під теплого неба!) — палкий, нервовий, любимець і любитель дам. Гра його повна несподіванок, наступу, риску, вишуканого мистецтва. Найстарший з них — копенгаґський мистець 40-літній Німцовіч, ще з молодим лицем, але лисий, сильнокороткозорий, нервовий, пристрасний. Він комбінує льоґіку та фантазію: позиційну боротьбу часто змінює на тактичну. Всі вони мають своїх численних прихильників на всіх просторах біло-чорного царства, що полонює людський мозок і уяву вже стільки віків! Ляскер і Боголюбов ждуть покищо на дальші турніри і на... 10,000 дол. на ставку.

— **Для тих, що сплять спокійно.** На міжнародній виставці нових винаходів, зорганізованій тепер у Льондоні, находиться також апарат, який міг би мати величезне поширення і в нас, як би його спровадила яка метка фірма: є це якась така розумна штука, яку можна приставити до ліжка підчас сну: неспокійний сплячий може скидати із себе ковдру, плед, а навіть зсувати подушку — апарат за кожним разом сам, механічно, все це проводить у порядок. Скільки мам, що мусять уночі накривати свої неспокійні діти, купило би собі такий апарат замість якогонебудь люксусового причандалу!

— **Промоція.** Петро Вергун з Городка коло Львова, бувший старшина У. Г. А., абсольвент теол. і фільос. в Празі, промований на доктора фільософії. 822 1-1

— **Особисті вісти.** Дня 15. жовтня 1926 відбулася на Карловім університеті в Празі промоція Софії Скоморовської, родом з Новоселець повіт Бібрка, на доктора всіх наук лікарських.

✝ Посмертна згадка.

Микола Лютий-Лютенко помер 21. жовтня ц. р. в Люблині. Покійний народився 1. травня 1885 р. в хуторі Майорівка на Чернигівщині; батьки його походили з запорожських козаків. Пок. Микола ходив до духовної школи, а пізнше до тифліської Військової Школи лікарських помічників. Потім був у московськім університеті на фармацевтичнім відділі, який він скінчив 1914 р. Лютий-Лютенко приймав енергійну і щиру участь в українському національному відродженні, а саме: був головою Української Військової Громади залоги в Орлі. В 1918 р. був українським консулем в Орлі. В часі визвольної боротьби був щирим патріотом і добрим вояком. Останню посаду займав як начальник фармацевтичного відділу Санітарної Управи Головного Санітарного Управління військ У. Н. Р. В 1920 р. еміґрував разом з армією й урядом У. Н. Р. до Польщі і був інтернований в Ченстохові. Перед 3 місяцями одержав посаду в Касі Хорих у Холмі, але нагло захорував і помер в шпиталі Шариток у Люблині. Небіщик був активним членом Т-ва допомоги еміґрантам з України в Ченстохові, а також братчиком Українського Братства ім. св. Кирила та Методія. Земля Йому пером.

✝

ПАНАХИДА

по покійних членах Української Галицької Армії

відбудеться в навечеря 1. XI., в неділю 31. X. год. 5. попол. в львівській Преображенській церкві. Просимо о численну участь для вшанування памяти покійних.

809 2-2 *Управа УКТОНІ у Львові.*

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Хор під управою Петра Єсеаського у складі 30 осіб виступає:

Неділя 31.X. Калуш.
Вівторок 2.XI. Дрогобич.
Середа 3.XI. Борислав.
Пятниця 5.XI. Самбір.
Субота 6.XI. Старий Самбір.
Неділя 7.XI. Старий Самбір. 719 21-?

3-місячний курс артистичних робіт відкриває Стефанія Шмігельська, вул. Корнякта ч. 1. II. пов. Зголошення приймається кождого дня від год. 3—4. попол.
812 3—3

Виставка книжки. Читальня „Просвіти“ на Городецькій дільниці у Львові (забудовання св. Юра), по відбутім святочнім вечері книжки дня 9. ц. м. в салі Лисенка, уладжує дня 31. жовтня і 1. листопада, себто в неділю і в понеділок від 9. години рано до 9. вечер виставку книжки (розвій письма, українська преса, та українські літ. твори), на яку щиро запрошується все львівське українське громадянство. Вступ вільний. Добровільні датки приймається з подякою.

Подяка.

Дня 12. жовтня ц. р. заснула на віки наша найдорожша мати і бабця Анна Моровик.

В тім тяжкім горю почуваємося до обовязку зложити щиру подяку передовсім Вс. о. Юрієві Мелимуці з Кобак за розраду та щирі співчуття і за ту сердечну поміч, з якою поспішив нам в нашім нещастю. — Рівнож дякуємо щиро за участь в похороннім обряді та за молебні Вс. о. Володимирові Микитюкові з Ст. Кут, як також всім знакомим і громадянам Кобак за численну участь в похоронах.

824 ДІТИ і ВНУКИ.

(Кінець)

ївовідносин на Закарпатті. Вказавши на клясову єдність українського і жидівського пролетаріяту та спільний соціяльний і національно-культурний фронт боротьби й оборони, „Карп. Правда“ пише:

„Але не так мається справа з другою частиною Жидів, яких клясове становище та ганебна роля, яку вони відграють, мусить стати ясною кожному пролетарові села і міста та проти яких треба розпочати рішучий та безоглядний бій. Це ті Жиди, що сіткою обсіли наші села та мов павуки висисають піт та кров нашого селянства. Хтож з нас не знає тих коршмарів, підприємців, посередників та торговців, що мов п'явки гноблять наш працюючий нарід. Вони захопили в свої руки за лихварські гроші всі найкращі орниці, луки та полонини і маючи в своїх руках конечні селянам ріллю і випаси, кажуть собі платити за це такі гроші, що селянам гірко приходиться. Вони мають у своїх руках коршми і розпоюють наших працюючих селян та від підпитих за па інку (горівку — Ред.) видирають послідню керваницю. Вони зревдують ліси та вируби дерева і при даванні нашим селянам праці висисають їх та використовують як нигде в світі. Це ті власники пил і тартаків, що користуючися тяжким господарчим положенням наших селян, за півдармо заставляють їх працювати, а самі заробляють на цьому величезні суми. Ті Жиди ясно є нашими клясовими ворогами і ми мусимо з ними розпочати як найрішучішу боротьбу.

Ті Жиди відограли ганебну ролю за панування мадярських магнатів. За концесії на коршми, за дозвіл безконтрольної грабіжи широких верств народу, були вони найвірнішими слугами мадярської магнатерії і провадили мадяризацію наших земель. Вони хотіли мати робітника та селянина темним та прибитим, щоби тим краще могли його визискувати.“

Ту саму ролю пробують тіж Жиди відіграти і сьогодні. Ми бачимо, як мов гриби по дощі ростуть на наших землях коршми. В селі, де колись була одна коршма, сьогодні три або й чотири. Страшне безробіття, яке панує на наших землях, дає їм можність безоглядно визискувати працюючих. А найбільш ганебна роля цеї частини Жидів є це, що вони за концесії на коршми та крамниці подали руку реакційній частині чеського народу: чеській буржуазії, і спільно з нею працюють над здержанням національно-культурного відродження нашого народу.

Подають вони просьби на чеські школи і в цей спосіб допомагають чеській буржуазії в її чехізаційній роботі. Ми все і всюди будемо виступати проти національного гніту, ми стоімо за культурний розвій працюючих жидівського народу. Але не дозволимо, щоби клясові гнобителі працюючих допомогали ще нашим клясовим ворогам в їх імперіялістичній роботі. І ті Жиди, котрі називають себе трудовою інтелігенцією, хай добре призадумаються, чи мають вони звязатися з широкими верствами українського працюючого народу чи йти з чеською буржуазією проти них“.

Як бачимо, загострення відносин між Жидами й Українцями відбувається на всій українській території і то з вини Жидів. Що це до добра не доведе, кожному, що відкритими очима дивиться на життєві процеси, аж надто ясно.

Українці за океаном.

Затяжна пресова боротьба. — За і проти Франка. — Хто з того користає. — Пора спамятатися.

Филядельфія, 5. жовтня 1926.

Українська еміграція в Злучених Державах, хоч яка вона в порівнанні з старим краєм економічно сильна, хоч яка поважна її жертвенність на Рідну Школу, політичних вязнів, сиріт, студентів, на будову читальняних і народніх домів, — не вносить в загально українське життя, можна сказати, ніяких почитніших культурних цінностей. Хто знає склад нашої тутешньої громади й умови її праці, той не дуже подивується. Добре й те, що американська еміграція відгукується так чуло на ріжні пекучі потреби старокраєвого громадянства.

Та в останньому часі зайшли у нас події, що можуть дуже відємно відбитися і на тім сливе одинокім, чим могла ще почванитися наша заокеанська еміграція, а саме на збірковій акції для краю. Ця акція поважно загрожена вже здавна ріжними непочитальними агітаторами, що поборюють її прилюдно з якоюсь дивною очайдушністю, а тепер вона може зовсім заломитися. Причиною того сумного явища може стати і вже подекуди й є та несамовита пресова боротьба, що ведеться у нас від трьох місяців між такими поважними органами, як „Свобода“ й „Америка“, про що я вже натякував у попередній кореспонденції. В останних тижнях боротьба ця загострилася незвичайно і грозить навіть значним розбиттям і так розбитої на ріжні групи тутешньої громади.

За що ведеться ця боротьба? Хто її спровокував?

Про це можнаб богато писати, та сьогодні скажу тільки коротко, що виною тут у першій мірі короткозорість, зарозумілість і засліплення тих, що саме покликані працювати з усіх сил для єднання й консолідації, а не для розбивання і так слабих наших сил. Виною тут молодий епископ Богачевський, що на своїм одвічальнім становищі не виявив належного такту й орієнтації в тутешніх складних відносинах, але улягаючи підшептам свого найближчого дорадника, д-ра О. Назарука, пішов у розріз з поглядами і змаганнями загалу тутешньої громади.

Зачалося з того, що еп. Богачевський, що вже зразу дався пізнати як завзятий прихильник целібату, виступив проти святкування роковин смерти Франка. Таке саме становище заняв д-р Назарук в „Америці“. Долило оливи до огню і трактування офіціяльними римськими кругами на недавнім евхаристичнім конгресі в Шикаго нашої греко-кат. церкви як чогось підрядного, як „католиків другої кляси“, що відбилося широким відгомоном між нашими людьми. До того еп. Богачевський уже кілька разів не приняв висланих до нього депутацій поважних громадян у церковних справах і вмів зразити собі до краю і велику більшість підчиненого собі духовенства. Колиж до того всього додати ще кілька инших фальшивих потягнень епископа, — то читачі можуть собі уявити, в якім становищі найшовся тепер він сам і наша гр.-кат. церква у Злучених Державах.

Наслідки того? Загальне огірчення і розтіч! З преси перейшла ця боротьба вже на вулицю і епископа береже поліція перед його власною катедрою... Відбуваються масові віча, збори, наради, в яких наша маса радить над долею своєї церкви. Розуміється, що це обурення мас використовують на свій лад ріжні секти, а передовсім українські автокефалісти, що якось не беруться до праці над своїми темними, незрячими братами-православними з Великої України, Буковини і Лемківщини, але поширюють свої впливи і свій стан посідання саме коштом гр.-кат. церкви. Це явище шкідне остільки, що гр. кат. церква стоїть без порівнання вище і має інтелігентне духовенство, коли міжтим духовники автокефальної церкви в більшій части — бувші дякоучителі. Отже це крок назад, а не вперед! А до того доводить поведінка епископа нашу масу, яка чимраз більше звертається тепер плечима в сторону гр.-кат. церкви і переходить до табору автокефалістів. Одночасно те все означає ще більше розбиття, можна сказати, одностайної дотепер, у львиній части, гр. кат. української емігрантської маси в Амерриці. А це для будучности нашої еміграції в Злуч. Державах матиме своє дуже відємне значіння, бо розбита релігійно українська маса представлятиме куди слабшу відпорність проти денаціоналізаційних впливів, як маса релігійно одноцільна. Це, думаю, ясне всякому, це дуже добре розуміють культурні чужинці.

До наших тямучих людей в Америці з табору „Свободи“ й „Америки“ (включно з еп. Богачевським) кличу: Заверніть з тої погубної дороги! Закиньте пусті полєміки, перестаньте вести боротьбу в релігійних справах! Миж у двацятому столітті! Схаменіться всі, в кого є ще крихітка доброї волі і не зводіть української американської еміграції до ролі непродуктивної, нікому некорисної, вічно сварливої — канадійської... Схаменіться, поки ще не запізно!

О.

По широкому світі.

Золотий скарб ЧСР. З приводу 8 літніх роковин чехословацької республики подає чеська преса звідомлення про т. зв. золотий скарб республики. Той скарб, зложений добровільно всіми кругами чеського населення в золоті, сріблі, клейнодах і вартісних паперах, представляє тепер вартість 26 міліонів, 718.000 ч. к.

Англійсько-німецька промислова конференція. Преса повідомляє, що союз англійського промислу Federation East British National Industrie вислав до державного союзу німецького промислу запрошення приїхати до Льондону і взяти участь у конференції в справі европейської продукції.

Турецько-китайський договір. „Пті Парізієн“ повідомляє, що китайський амбасадор у Москві є тепер у спеціяльній політичній місії в Ангорі. Часопис зазначує, що вже передше у Москві амбасадори Китаю і Туреччини вели між собою поважні переговори. Здається, що тут ходить про заключення турецько-китайського пакту приязни, а навіть Східної Ліги, до якої належали би: Туреччина, СРСР., Китай, Персія і Афганістан.

Землетрус у Вірменії. З Москви повідомляють: Великий землетрус, який кілька днів тому навістив Вірменію, потягнув за собою — як досі стверджено — 355 жертв, 300 людей є тяжко ранених а богато збожеволіло. Містечко Ленінідам, де на 3800 домів остало 50 цілих, мусить відбудовуватися. Загалом знищених є 25 сіл і 5.500 домів, 12 сіл зникнуло зовсім із поверхні землі. Десятки тисяч людей живе під голим небом. Обсерваторія в Пулкові є думки, що слід числитися з дальшими землетрусами на Кавказі.

Перед величчю наших Героїв!

За пару днів український нарід помолиться за Тих, що літ тому вісім віддали все для України — за нас! Що своїми кістками зазначили геройський шлях від землі до неба...

Здавалося, що велитенські жертви й геройські зусилля наших синів, братів, батьків зрушать, оживлять, піднесуть, ушляхотять цілий український нарід до праці, до посвяти, до діл — для України. На жаль, ми за малі за дрібні перед величчю наших Героїв. Незапереченим свідоцтвом того вбоже животіння тих наших двох товариств, без яких народові життя нема: „Рідної Школи“ і „Просвіти“. Ці товариства не в силі сповняти як слід своїх завдань, бо не мають відповідних фондів.

Тому спитаймо себе всі, чи ми є членами „Просвіти“, чи складаємо місячні жертви на „Рідну Школу“? І перед роковим днем молитви за наших Поляглих, з пієтизмом до їх великих діл зложім лепту на народнім вівтарі: одноразовий даток на „Рідну Школу“ і членську вкладку (2—10 зол.) на „Просвіту“. Такої жертви вимагає від нас народна справа! Даймо цю лепту, цей марний гріш в імя Тих, що дали своє молоде, гарне життя за рідну справу.

Ів. Буцманюк,
член „Просвіти“ і „Рідної Школи“.

P. S. — При нагоді виплати місячних платень за листопад нехай між урядовцями, учительством, священиками займеться хтось стягненням і висилкою датків на „Рідну Школу“ (Львів, Ринок 10) і членських вкладок на „Просвіту“ (Львів, Ринок 10).

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** У вчорашньому числі „Діла“ сконфісковано в цілости новинку про те, що переживають наші діти в польських і т. зв. „утраквістичних школах“, де наука зачинається від польського „елементаря“. Новинка була написана незвичайно оглядно, та всеж таки це її не вратувало від цензорського олівця. Це 101. конфіската нашого органу в цьому році.

— **З просвітнього руху у Львові.** Читальня „Просвіти“ на Городецькій дільниці у Львові (забудування св. Юра), після святочного вечера книжки дня 9. жовтня ц. р. в салі Лисенка, уладжує в днях 31. жовтня і 1. листопада, себто в неділю і в понеділок від 9. год. рано до 9. год. вечером, виставку книжки (розвиток письма, українська преса, українські літературні твори), на яку все львівське громадянство запрошується! Вступ вільний. Добровільні датки приймається з подякою. — Виділ.

— **З документів часу.** Ще в лютім 1924 р. опечатала поліція на приказ дрогобицького староства льокаль читальні „Просвіти“ в Добрівлянах за „antypaństwo- wą działalność“ видлу цеї читальні й до цеї пори не відпечатала його. На відбуття загальних зборів і вистави треба робити спеціяльні позволення на 24-годинне відпечатання льокалю, що можна дістати тільки по дуже довгих короводах. Щоб відмалювати декорації, внесено подання до староства в Дрогобичі з датою 9. вересня 1926 р., аби відчинено цей льокаль на протяг сімох днів. На це видлу філії „Просвіти“ в Дрогобичі одержав по упливі місяця таке письмо: Starostwo w Drohobyczu, L. … 5.542/… Drohobycz, dnia 11. października 1926. Do P. T. Zarz. … Filja „Proswity“ do rąk P. Dr. Wirwickiego w Dro… Prosby ce pracę … o otwarcie opieczętowanej sali b. czytelni „Proświty“ w Dobrowlanach celem malowania, wszystkich dekoracyj scenicznych se daje udzielenia … publicznego na spokój i bezpieczeństwo publiczne … nie uwzględnia. Przeciw niniejszej decyzji służy rekurs do Województwa, który … w ciągu … całych przez tut. Starostwo w ciągu … od dnia następnego po dniu d-r … Starosta drohobycki: Fortbaker m. p. І звідки взялася ця велика дбайливість пана старости? Чи треба кла…

лоді в деякій мірі нас лякає. На шляху здобуття хліба виростають перед нею все нові перепони. Молодь, що студіює на польських університетах, поза тією її частиною, що змагає до вільних професій (на які є ще у нас місце, головно на Волині, а частинно і в Галичині), в створених умовах не принесе користи своїй нації, бо в найкращому випадку може в створених умовинах добитися пристановища на польській національній території. Розуміється, значна частина молоді, що піде бюрократичним шляхом, стає для нас пропащою. Те саме торкається і молоді, що студіює на закордонних високих школах. В повороті до краю зустрічають її неймовірні перепони найріжнороднішого характеру. Одночасно побут за кордоном зчасом робить її байдужою до справ і долі краю, а відкриваючи перед нею туманні перспективи діяспори по всьому світі, зводить її значіння в українському житті майже до нулі. Ці наші замітки не мають на меті відстрашити нашу молодь від здобування знання, від покінчування вищих студій. Навпаки, справжньої інтелігенції нам іще потрібно, щоби вийти на вершини нації. Коли звертаємо на це увагу, коли вказуємо на деякі аномалії, то тільки тому, що бажаємо звернути увагу нашого громадянства на конечність вмілого використовування сил, на потребу доцільного черпання з резервуару молодого покоління.

Питання вищих студій є сьогодні питанням чисто с о ц і я л ь н и м. Вище знання не істнує само про себе, це не „мистецтво для мистецтва", але справа хліба, його здобуття через приноровлення знання, справа життєвої основи через добуття пристановища. Ворожі нам чинники роблять усе можливе, щоби добуте нашою молодю знання звести на ні-нащо. Відмова їй пристановища, тимсамим робить набуте знання мертвим, зайвим, неговдящим.

Завданням сучасного моменту відповісти в и м о г а м ж и т т я. А це станеться тоді, коли наша інтелігенція здобуде твердий соціяльний грунт в самому народі. Досі майже немає у нас переходу від селянства до інтелігенції, немає того соціяльного, п р о д у к ц і й н о г о звена, що з одного боку робить живішою селянську масу, а з другого дає міцнішу підставу трудовій інтелігенції. Витворення того посереднього звена — це основна вимога сучасної хвилі.

Старими шляхами.

Жиди у служб. пануючих. — Бойкотовий поклик на Закарпатті. — Два характеристичні пресові голоси.

З моментом сякої-такої стабілізації новоповставших в середущій Европі державних організмів, Жиди, що якийсь час лявірували між старим і новим, між вчорашніми і нинішніми державцями влади, на всіх українських землях перекинулися на бік державних націй. Сталося це у нас, сталося на Закарпатській Україні, частинно сталося на Буковині і в Бесарабії, сталося й на Рад. Україні. Зєднавшись по своїй традиційній лінії поведінки з пануючими, Жиди, а що найменше їх проводирі, спричинюють величезні шкоди українському народові. Розмірно найменші шкоди терпить український нарід ізза такої поведінки Жидів на Рад. Україні та під румунською владою. В першому випадку тому, що там український нарід є півдержавною нацією, в другому тому, що Румуни ведуть антисемітську політику найчорнішої масти. Зате під Польщею і Чехословаччиною Жиди стоять в авангарді польонізаційної чи чехізаційної політики.

На Закарпатській Україні Жиди, які довший час тужливим оком споглядали на Будапешт, тепер роздвоїлися. Одні з них далі тужать до „ідеальних" мадярських відносин, а другі, перелякані, звернули свої очі на Прагу і запряглися у віз чехізаційної політики на Закарпатті. Перші консервують „мадярську культуру", другі рег іае еі пеі» насаджують чеську.

В історії культурного й економічного поневолення Закарпаття Жиди відограли величезну, а при тому дуже ганебну ролю. Вони були мадярськими „культуртрегерами", які надавали країні мадярський характер, які нищили всякі прояви туземної культури. Жиди довели Закарпаття до повної економічної руїни, як це свідчить брошура відомого мадярського економіста Егана (якого Жиди позбавили життя).

Здавалося, що з приєднанням Закарпаття до Чехословаччини ця традиційна „культуртрегерська" та лихварсько-визискуюча політика буде припинена, що Жиди прийдуть до розуму і будуть співділати і співпрацювати з українським населенням. Так здавалося! І справді, як довго була надія на скоре здійснення автономії Закарпаття, Жиди поводилися коректно. Але з моментом, як та справа почала затягатися, а то й з огляду на чеські кольонізаційні апетити ставати неактуальною, Жиди в одній хвилі „переорієнтувалися", стаючи на службу чехізаційної політики.

Почалося з домагання Жидами чеської школи в українських селах, яке то домагання поквапно почала здійснювати чеська влада. Очевидно, з початком біжучого шк. року ця акція прибрала широкі розміри, викликуючи реакцію в українському громадянстві. У відповідь на „культуртрегерську" акцію Жидів появився в тамошніх пресових органах поклик родичів-Українців до бойкоту Жидів. Вся українська преса, всіх таборів, напрямків й організацій однозгідно—прихильно поставилася до цього поклику. Навіть „Рускій Вѣстникъ", орган „автономного земледільського союзу" (мадяронсько-клерикального) в статті „Ч е х і з а ц і я і Ж и д и" одобрив бойкотову акцію. Годиться подати кілька винятків з тієї статті, зовсім природно в перекладі зі специфічної

„русскої" паламарщини на українську літературну мову:

„Перш усього повинні ми встановити, що заведення бойкоту проти поодиноких Жидів, що домагалися в руських селах чеської мови і що замісць введення до руських в чеські школи посилають свої діти є проявом правильної акції і здорового прогресу, проти чого не може сказати ні одного слова ні один здорово думаючий Жид. Навпаки, він може тільки одобрити акцію Русинів, що спасають свою культуру і руську мову від чеської повені. Кожний Жид, що тут родився між нами, і не тільки Жид, але й Мадяр (sic!), нині однаково пригноблені і разом з нами Русинами бачить і знає, що коли Чехам поведеться затопити нас Русинів, що всетаки представляємо абсолютну більшість населення, то Жидів і Мадярів жде та сама доля. Жиди, як і Мадяри, з нами живуть і погибають і тому нема ніякої розумної причини, щоби вони стали сліпим оруддям для придавлення руськости, нема ніякого змислу перш усього тому, що ні Жид, ні Мадяр з чеською школою далеко не зайдуть. Жид і Мадяр, що покінчили чеські школи, лишаться тут на Підкарп. Руси, на історичних (себ-то чеських... Ред.) землях для них місця нема і не буде, але й не буде місця для них і тут між нами"...

Жиди експонуються за чеською школою по українських селах. Тим самим вони розпочали боротьбу проти Українців. Від оборони свого шкільництва Українці не можуть відступити.

„Ту боротьбу треба почати і то проти кожного, хто бажає нашої національної смерти. Зазначуємо, що нічого не маємо проти того, щоби Жиди вчили своїх дітей по жидівськи, по мадярськи, по чеськи, м и б о р е м о с я л и ш е п р о т и ч е с ь к и х ш к і л у р у с ь к и х с е л а х, а на те ми маємо право: обороняти свої руські школи".

В тій оборонній, протижидівській акції донедавна осторонь стояла комуністична „К а р п а т с ь к а П р а в д а" (орган партії, на якої чолі стоїть Жид, адв. д р Гаті). Та в останньому числі (з 24. жовтня) забірає в тій справі голос сам редактор „Карпатської Правди" Іван Мондок, порушуючи в статті „І ж и д і в с ь к а б у р ж у а з і я ч е х і з у є" не лише справу чехізації школи, але цілість жидівсько українських вза-

Михайло Рудницький.

МАЗЕПА.

(Богдан Лепкий: М а з е п а. Історична повість. Том 1-ий: „М о т р я", ст. 387. Том 2-ий: „М о т р я", ст. 307. Том 3-ий. „Н е з б и в а й", ст. 395. Українська Накладня, Київ-Ляйпціг, 1926. Ціна тому 9·90 зол.).

Коли я почув уперше, що Богдан Лепкий пише велику історичну повість, я мимохіть зморщив чоло: Скажете собі: „щож иншого може зробити той, хто вміє тільки критикувати тих, що пишуть, а сам не в силі зробити нічого кращого?" Та краще вже морщити чоло на звістку про деякі літературні новини, ніж підчас їх лектури. Я пригадав собі досить часті спроби наших історичних повістей за останніх 15 чи 20 літ і дотеперішній літературний шлях Лепкого. Чи треба аж виступати в ролі критика, щоби повторити пересічний погляд пересічного нашого інтелігента про наші історичні повісти? Найважчим докором проти них це те, що „вони нецікаві". Навіть той наш пересічний читач, який є сам зразком незацікавлення літературою, лизнув сям-там дещо з чужинної книжки, що заспокоювала його спрагу цікавости. Цю спрагу — необхідну умовину всякої лектури — можна уявити собі в символічній позі: особи додолиць, на ліжку, на животі, з руками, що підпирають голову та затулили вуха. Чи хто читає в такій позі обовязкову лектуру?

Рідко і в кожному випадку не нашу. Дивним дивом історичні повісти попадали в наших школах найчастіше на обовязкову лектуру. Мабуть тому, що в них було найменше „дразливих" питань: еротики, без якої майже нема новітньої повістей, суспільних ідей і инших „небезпечних" для молоді бацилів. Історична повість належала подекуди до археольогії, присипаної румовищем давнини і тому була прегарним матеріялом на панораму та педагогічні міркування.

А Лепкий? — думав я — той вічний лірик, закоханий у настрою найбуденніших хвилин і течійці, що від бючок руки спливала миттю чорнилом по папері, непоправно осінноровмріяний, молодечо-тужливий, він засів за довжезну епічну повість? Ще й про Мазепу! Правда, з Мазепи зробили поетичний, романтичний сюжет і Байрон, і Віктор Гюго, і Пушкін, і Словацький, — чомуж би не міг за їх прикладом піти і наш поет? На кожний сумнів найдеться завсіди відповідь, коли сумніви випереджують факти. З таких сумнівів можна би скласти широку передмову про ріжні типи історичної повісти шляхи її розвитку, методи її обробітки і зійти аж до загальних питань літератури. Та чим більш обємистий твір, тим швидше тратить терпець сучасний задиханий читач, який у першу чергу хоче знати: чи може зважитись на лектуру нової книжки. Добре вже те, коли взагалі хоче зважитись.

Не знаю, чи Б. Лепкий довго боровся в своїй душі, заки рішився: яку форму вибрати для своєї повісти. „Вибрати" не значить: написати, згідно із своєю мрією; мрії кожного письменника є завсіди обмежені основними рисами його світогляду, таланту, стилю, яких він не в силі перетворити по вподобі. Але „вибрати" може значити: зупинитись свідомо на якімсь готовім, відомім зразку літературної форми і на якімсь нижчім рівні ідеольогії, маючи перед очима рівень читача. Скажім це ясніше. Коли хочу видати осуд про трильогію Мазепи Лепкого, я міг би перейти довгу низку мистців европейського історичного роману, зясувати: в чім їх вартість, і прирівнявши з дотеперішніми нашими спробами, підготовити собі основу до висновків. Та це далекий, невдячний шлях, бо родить непорозуміння. Мені нераз доводилось чути голоси, що порівняна метода може бути добра всюди, але не в нас. І в цьому є зерно правди. Коли наш читач, беручи в руки рідну історичну повість, не знає Вальтер Скота, Бальзака чи Фльобера, або й читавши їх колись, уміє про них підчас рідної лектури забути, що його обходять критичні порівнання?

Читаючи трильогію Мазепи, я думав часто над тим, чи Лепкий сідав до цієї повісти з думкою бодай про одну чужинну повість, з якою рівняти її буде кожний український читач: з трильогією Сенкевича. Він не міг не думати про неї. Від 30 років український читач тужить за твором, який належав би до цього типу літератури. Трильогія Сенкевича могла бути для нас зразком погромної, назадницької літератури, історично брехливої, ідеольогічно осоружної. Але коли хто, знаючи про це — робить висновок, що її не можна читати та що вона погано написана, той не повинен читати ніяких повістей, а тільки часописи або фільмові надписи. Дуже талановитий французький повістяр, критик і політик Леон Доде може ще раз ствердити, що „Quo Vadis" належить до архитворів по непорозумінню. Бжозовський 15 літ тому сказав те саме, обурений таким наївним малюнком християнства та римської культури. А проте: найкраще побажання, яке можемо скласти рідній літературі це: мати покищо твори, які мали би таке широке коло чужинних читачів, як „Quo Vadis" і таке коло рідних, як „Огнем і мечем".

Це не є найвищі домагання, які ставить собі автор і не найвищі критерії, які можна прикласти до творів. Одначе успіх твору серед найширшого кола читачів не мусить бути суперечним з його тривкістю та глибиною. Байдуже, яку книжку хотів написати сам Лепкий. Гадаємо, що саме таку, яку написав. Він зробив велику несподіванку всім, що не вірили в його повістярський талант і всім, що не вірили в появу у нас цікавої, загальнодоступної повісти в нинішній добі. Трильогія Мазепи не може рівнятись з ніякою иншою нашою сучасною історичною повістю ні щодо мистецьких прикмет, ні щодо ширини та вірности малюнку, ні щодо ясно проведеної ідеї. Три томи по 300 сторінок проглитає сучасний український читач із запертим віддихом і нетерпляче жде на нових два, так, немовби це була остання сензація фільми! Чи треба більшої похвали для автора і більшого виправдання для читача, якого відраза до рідної книжки не є первородним гріхом, а придбаним під впливом середовища? Найти шлях до смаку пересічного інтелігентного загалу — це інколи також велика тайна таланту; — дати такому загалові потрібну лектуру, до якої він не мусів би підтягатись, а яка розбуджувала би в ньому голод книжки — це один з перших обовязків кожної літератури, свідомої в с і х своїх завдань супроти суспільности.

Нарешті маємо цікаву, літературно написану, передуману, запальну історичну повість! — такий є щирий оклик кожного, хто прочитав перші три томи трильогії „Мазепи".

(Докінчення буде.)